

Mesira in Halacha (2)

Show# 147 | December 7th 2017

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף קיז עמוד א

ההוא שותא דהוו מנצו עלה בי תרי, האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא, אזל חד מנייהו ומסרה לפרהגנא דמלכא, אמר אביי: יכול לומר אנא כי מסרי דידי מסרי. א"ל רבא: וכל כמיניה? אלא אמר רבא: משמתינן ליה, עד דמייתי ליה וקאי בדינא. ההוא גברא דהוה בעי אחוויי אתיבנא דחבריה, אתא לקמיה דרב, א"ל: לא תחוי ולא תחוי, א"ל: מחוינא ומחוינא. יתיב רב כהנא קמיה דרב, שמטיה לקועיה מיניה. קרי רב עילויה: בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר, מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו, אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עובדי כוכבים אין מרחמין עליו. א"ל רב: כהנא, עד האידנא הוו פרסאי דלא קפדי אשפיכות דמים, והשתא איכא יוונאי דקפדו אשפיכות דמים ואמרי מרדין מרדין, קום סק לארעא דישראל, וקביל עלך דלא תקשי לרבי יוחנן שבע שנין.

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

צורבא מרבנן עביד דינא לנפשיה במילתא דפסיקא ליה.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף כז עמוד ב

שלח ליה רב חסדא לר"נ הרי אמרו לרכובה שלש ולבעיטה חמש ולסנוקרת שלש עשרה לפנדא דמרא ולקופינא דמרא מאי שלח ליה חסדא חסדא קנסא קא מגבית בבבל אימא לי גופא דעובדא היכי הוה שלח ליה דההוא גרגותא דבי תרי דכל יומא הוה דלי חד מנייהו אתא חד קא דלי ביומא דלא דיליה א"ל יומא דידי הוא לא אשגח ביה שקל פנדא דמרא מחייה א"ל מאה פנדי בפנדא למחייה אפילו למ"ד לא עביד איניש דינא לנפשיה במקום פסידא עביד איניש דינ

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן ט

יא. אם מותר למסור גנב לערכאות המדינה

ובדבר גנב שגנב ס"ת וכלי כסף מביהכ"נ, אם מותר למסרו לערכאות המדינה ולמשטרה (פאליס), שידוע שהם דנים ביסורי הגוף במאסר הרבה שנים, הנה לכאורה פשוט שאין שייך להתיר. אף אם לא היה כלל איסור לידון בדיני המדינות לפני שופטי המדינה, אבל הא אין לנו למוסרו לדונו בדברים שלא שייך בדיני התורה, שהוא ממון

כפי שומת הבקיאין, והם דנים ביסורים שזה לא חייבה תורה. ועיין במו"ק דף י"ז ע"א, בעובדא דר"ל הוה מנטר פרדיסא, אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני, רמא ביה קלא ולא אשגח ביה, ושמתיה ר"ל, וא"ל ההוא גברא אדרבה ליהוי ההוא גברא בשמתא, אם ממון נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך, ושאל ר"ל בבי מדרשא ואמרו שלו נידוי שלך אינו נידוי, והוצרך ר"ל להתיר נידויו.

חזינן דאף על גבא אסור להחמיר יותר מדינו שחייבה תורה. וא"כ פשוט שגם מכות וישיבה במאסר וכל יסורי הגוף, שאסור, וחייב המכהו אחר המעשה מלקות, מלא יוסף. ורק קודם שגנב רשאין להכותו שלא לגנוב. וכהא דבב"ק דף כ"ז ע"ב, בהא דגרגותא דבי תרי דאתא חד קא דלי ביומא דלאו דיליה, ומחיייה, ואמר רב נחמן דלכו"ע היה רשאי למעבד דינא לנפשיה, שלא להניחו למידלא. ורב נחמן עצמו סובר דאפילו שלא במקום פסידא עביד דינא לנפשיה, שלא להניחו לגזול ממנו, וכן כשרואה חפץ שלו יכול ליקח בעצמו. אבל לתפוס חפץ ומעות בעד חוב, אף באופן שיכול לתפוס, הוא דוקא שלא בהכאה ועיין פרטי הדינים בחו"מ סימן ד'. וממילא לא שייך להתיר למסור את הגנב לערכאות, לדונו במאסר ובשאר עונשי הגוף.

והא דעוסק בזיופים, ויש לחוש שיזיק רבים, איתא ברמ"א סימן שפ"ח סעיף י"ב, שכשהתרו בו ואינו משגיח יכולין למוסרו לומר שאין אחר מתעסק בו אלא זה לבד. ומשמע דיזיק רבים שכתב, איירי שיאמרו הערכאות שגם אחרים עוסקים בזיופים, כדכתב שאומרין שאין אחר מתעסק אלא זה, היינו שרק בדרך זה שהוא להציל את האחרים שגרם שיאמרו על האחרים שעושין זה, רשאי. אבל בשביל שהזיק זיופו אף לרבים, לא התיר למסרו אף בלשון זה. והנה איתא בדרכי משה ס"ק ט"ז, כתב מהר"ם מריזבורק מי שרודף רבים בעסקיו כגון שעוסק במטבעות פסולין וכדומה, אם התרו בו הקהל ולא השגיח ימסרוהו לשלטון, ויחיד שבא לו עלילה בגינו יכול לומר שהוא אינו עושה, אלא פלוני. ולכאורה משמע שבמזיק רבים יכולין למוסרו לשלטון להדיא, ורק יחיד שבא לו עלילה בשבילו יכול ג"כ למוסרו לשלטון רק בלשון שמצדיק עצמו. אבל אף בד"מ פירוש שאיכא רבים שהשלטון רוצה לעונשם בשבילו, שזה שייך ללשון מי שרודף רבים. לא על מה שהזקו עי"ז שלקחו מטבעות המזויפים בטעות, ונדע להם שהזקו בממון, אלא שע"י שהטעה אותם שהן מטבעות, הוציאו מטבעות המזויפין לאחרים, והם תובעין אותם לשלטון, שמתרין למוסרו להדיא. ויחיד שנעשה עליו עלילה זו בשבילו, יכול למסור אותו לשלטון רק בדרך זה, שהוא להצדיק עצמו, לומר שהוא לא עשה זה אלא פלוני שהטעהו. והרמ"א החמיר למעשה, שאף ביש לחוש שגם רבים יזיק שיעלילו עליהם עלילה בשבילו, נמי ימסרוהו רק בדרך זה. והרמ"א לא הזכיר כלל הדין באם יחיד בא עליו עלילה בשבילו. אבל מסתבר דליכא חילוק לדידיה, דלא יפלוג בתרתי ע"מ שכתב בד"מ ועיין בסמ"ע סק"ל.

עכ"פ בגנב ובמזיק אסור למוסרו לשלטון. ולא קשה מעובדא דר"א בר"ש ור' ישמעאל בר' יוסי בב"מ דף פ"ג ע"ב, כדתיריך הב"ב בס"ס שפ"ח, דכיוון שנתמנו ע"ז מהמלכות שאני, והביא זה מתשובת הרשב"א.

ידידו, משה פיינשטיין.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פג עמוד ב- דף פד עמוד א

רבי אלעזר ברבי שמעון אשכח לההוא פרהגונא דקא תפיס גנבי אמר ליה היכי יכלת להו לאו כחיותא מתילי דכתיב בו תרמוש כל חיתו יער איכא דאמרי מהאי קרא קאמר ליה יארב במסתר כאריה בסוכו דלמא שקלת צדיקי ושבתקת רשיעי אמר ליה ומאי אעביד הרמנא דמלכא הוא אמר תא אגמרך היכי תעביד עול בארבע שעי לחנותא כי חזית איניש דקא שתי חמרא וקא נקיט כסא בידיה וקא מנמנמ שאל עילויה אי צורבא מרבנן הוא וניים אקדומי קדים לגרסיה אי פועל הוא קדים קא עביד עבידתיה ואי עבידתיה בליליא רדודי רדיד ואי לא גנבא הוא ותפסיה אישתמע מילתא בי מלכא אמרו קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונקא אתיוה לרבי אלעזר ברבי שמעון וקא תפיס גנבי ואזיל שלח ליה רבי יהושע בן קרחה חומץ בן יין עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה שלח ליה קוצים אני מכלה מן הכרם שלח ליה יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו יומא חד פגע ביה ההוא כובס קרייה חומץ בן יין אמר מדחציף כולי האי שמע מינה רשיעא הוא אמר להו תפסוהו תפסוהו לבתר דנח דעתיה אזל בתריה לפרוקיה ולא מצי קרי עליה שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו זקפווהו קם תותי זקיפא וקא בכי אמרו ליה רבי אל ירע בעיניך שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה ביום הכפורים הניח ידו על בני מעיו אמר שישו בני מעי שישו ומה ספיקות שלכם כך ודאית שלכם על אחת כמה וכמה מובטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם ואפילו הכי לא מייבא דעתיה אשקיוהו סמא דשינתא ועיילוהו לביתא דשישא וקרעו לכריסיה הוו מפקו מיניה דיקולי דיקולי דתרבא ומותבי בשמשא בתמוז ואב ולא מסרחי כל תרבא נמי לא סריח כל תרבא לא סריח שורייקי סומקי מסריח הכא אף על גב דאיכא שורייקי סומקי לא מסריח קרי אנפשיה אף בשרי ישכון לבטח, ואף רבי ישמעאל ברבי יוסי מטא כי האי מעשה לידיה פגע ביה אליהו אמר ליה עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה אמר ליה מאי אעביד הרמנא דמלכא הוא אמר ליה אבוך ערק לאסיא את ערוק ללודקיא

בית יוסף חושן משפט סימן שפח

וכתב הרא"ש בתשובה כלל ו' (סי' כב) על הוצאות שעשו לבער מסור הכל חייבים בתשלום הוצאת ביעור הרע מקרבם כי היא תקנת ישוב העיר כי הנשארים ישמעו וייראו ולא יצאו עוד מקרבם בני בליעל להדיח את יושבי עירם ובני העיר כופין זה את זה לבנות חומה דלתים ובריה וכל דבר שהוא צורך העיר ואין לך צורך העיר גדול מזה להתם את הרע ולכלות המורדים ולבער עושי רשעה ולפיכך כל הדרים בעיר בין שפורעים מס במקום אחר בין שפורעין בעיר חייבים ליתן חלקם מכל מה שהוציאו בביעור אותו רשע מן העולם ואין שום אדם בעולם יכול לסלק עצמו מפרעון זה עכ"ל. וכתב עוד בתשובה כלל י"ז (סי' ו) ששאלת באחד שהתפיס את חבירו על ידי זקני העיר לכופו ליתן גט בלא טענה וסוף דבר יצא מתחת ידיהם והיו רודפים אחריו להתפיסו כאשר בתחלה והלך הנרדף והתפיס את הרודף על ידי אומות העולם כדי לבטל רדיפתו מעליו והפסיד לו בזה י"ד זהובים. דע כי מנהג רע לכופ את האדם לגרש מלבד אותם ששנו חז"ל (כתובות עז.) ושלא כדין תפסוהו ואם עזרו השם שיצא ורצה לתפסו שנית שלא כדין יפה עשה שהציל עצמו בנפשו של רודף ועיין בכלל מ"ג סימן י"א וסימן י"ב ביד: וז"ל הרשב"א בכתב אחד ששלח לחכמי צרפת על מסור אחד שהורו ה"ר יונה בן אחי אביו של ה"ר יונה החסיד ז"ל והרשב"א למלך

שהוא חייב מיתנה וצוה המלך להרגו תחלת כל הדברים אמרנו זה רודף היה ורודף נהרג בכל זמן בין בארץ בין בחוצה לארץ ואפילו שלא בבית דין מדרבי שילא בפרק הרואה (ברכות נח.) ומדא"ל דוד לשאול (שם סב:) רודף אתה והתורה אמרה הבא להרגך השכם להרגו ואפילו רודף למסור ממון מדרב כהנא בפרק הגוזל בתרא (ק"ז.) ובודאי מי שאינו מוחזק בכך אין ממיתין אותו אחר מעשה אבל מי שהוחזק בכך ממיתין אותו בין בשעת מעשה בין לאחר מעשה וכל הקודם זכה וכדתניא (ע"ז כו:) המינים והמסורות וכו' מורדין ולא מעלין ואפילו להורגן בידיהן שהרי הן כנחש ששני אלו מוקשין וכן עושין מעשה במסור מוחזק להרגו בידיהן ברוב מקומות ישראל וכן העיד הרמב"ם ז"ל בחיבורו: ואיזה מוחזק כל שנודע לרבים שהוא כן לא שהוחזק בבית דין של עשרים ושלושה ושקבלו עדיו בפניו שאם כן אין לך מוחזק עכשיו שאין לנו מומחין והרי החכמים מחברי הספרים שהעידו וכתבו שהמסור המוחזק הורגין אותו בכל זמן וכל הנעשה ענותן ומרחם על אלו נעשה אכזר על דורו וכמו שאמרו בהניזקין (גיטין נו.) ענותנותו של רבי זכריה בן אבקולס חרבה ביתו. עוד אחרת כי בעון הדור התחילו קצת אנשים ללמוד האומנות הנפסדת הזאת וכו' וכל שהשעה צריכה לכך מכין ועונשין שלא מן הדין בכל מקום ובכל זמן כאותו שרכב על הסוס בשבת וכו' (סנהדרין מו.) וכן כתבו הגדולים מחברי הספרים ז"ל ובאלו וכיוצא באילו אין משגיחין בבית דין של עשרים ושלושה וסמוכים ולקבל עדיו בפניו ולכלל כל הדברים הצריכים בדיני נפשות שאין הולכים בכל אלו אלא אחר ידיעת האמת לסלק הנזקין ולעשות גדרים בפני פרצות: ומוסיף על זה שלפעמים אנו מקבלים עדים שלא בפני בעל דין שהרי אמרו (ב"ק ק"ב:) היה הוא חולה או עדיו חולים וכו' מקבלין שלא בפניו ואפילו בששלחו ולא בא היא המימרא וכן פירשה הראב"ד ז"ל (שם ד"ה יש) והוא הנכון וכל שכן זה שהיה אסור בזיקים ואין לומר לבית דין שילכו אצל העדים בכל עיר ועיר עם זה ושיקבצו כולם כאחד: ואם נפשך לומר שלא אמרו כן אלא בדיני ממונות אבל בדיני נפשות אין מקבלין אלא בפניו והראיה מדאמרין בשילהי שור שנגח ארבעה וחמשה (מה.) בפלוגתא דרבי יעקב אי מהדרת ליה ניהליה עד שלא נגמר דינו הוה מערקנא לתורא לאגמא אלמא אילו הוה באגמא לא הוה איפשר להו לגמור דיניה לא היא דהתם מחמת גמר דין קאמר גמר דין שלא בפניו לא איפשר משום דדלמא אי הוה הכא הוה טעין ושור לאו בר טענתא הוא גזירת הכתוב היא דאקשיה לבעלים וכטעמייהו דרבנן דרבי יעקב אבל בקבלת עדות לא איכפת לן כל שיש צורך בכך כגון שהיה חולה או עדיו חולים שהרי לאחר קבלתם יכול הוא עדיין לטעון ולפסול עדיו וכ"כ בעל העיטור (אות ק קבלת עדות נו:) משמן של גדולי ישראל: ועוד דאפילו במקום שצריך בפניו אפטרופוס שלו כמוהו דהא מוקמינן אפטרופוס לשור של יתומים לשווייה מועד כדאיתא בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (לט.) ושליח כאפטרופוס כדתנן בפרק נערה מאורסה (נדרים עב:) האומר לאפטרופוס כל נדרים שתדור אשתי עד שאבוא ממקום פלוני וכו' א"ל רבי יוחנן מצינו בכל התורה ששלוחו של אדם כמותו ואם תאמר מעשה דינאי מלכא (סנהדרין יט.) דעבדיה קטל נפשא ושלחו ליה תא את אמאי לא שוי שליח י"ל דאין הכי נמי אלא מעשה שהיה כך היה ואי נמי כל היכא דאפשר לא משוי שליח משום כבוד בית דין והיינו נמי דאמר ליה עמוד על רגליך אף על פי שאיפשר לו למחול משום כבודו כדרך שמוחלין לתלמיד חכם אלא שכבוד בית דין היינו כבוד שמים וזהו שא"ל לא לפנינו אתה עומד אלא לפני מי שאמר והיה העולם: וגדולה מכל אלו בנדון שלפנינו שאנו לא דננו אלא נשאלו נשאלנו מבית אדוננו המלך לראות בעונו ולהגיד לו עצתינו ולפי מה שעשה אמר שהוא יכול להמיתו לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא בדיני סנהדרין מגזירת הכתוב אבל בדינא דמלכותא אין משגיחין בכל אלו שאין דינם

אלא אחר ידיעת האמת ונהרג בדיני המלכות אפילו על פי קרובים ואפילו על פי עצמו ושלא בהתראה ושלא בעשרים ושלושה שאין דין המלכות אלא אחר ידיעת האמת שאם אי אתה אומר כן אלא שאתה מעמיד הכל על דין תורה כדין סנהדרין היה העולם שמם שירבו הרצחנים וחביריהם: עוד גדולה מזו שהרי רבי אלעזר ב"ר שמעון (ב"מ פג:): תפס גנבי בהרמנא דמלכא ועניש וקטיל להו וכן רבי ישמעאל ב"ר יוסי (שם פד.) ואף על גב דא"ל רבי יהושע בן קרחה חומץ בן יין וכו' וכן אמר ליה אליהו לרבי ישמעאל ב"ר יוסי מכל מקום לא נשוי להו כטועין גמורים בדינים מפורשים אלא שמחמת חסידותן היה להם להמנע מלהרוג על מה שלא חייבה תורה מיתה וזהו שקראוהו חומץ בן יין לומר שלא היה נוהגין בחסידות כאבותן ואלו היו טועים גמורים ועושים שלא כדין לא קראום אלא טועים גמורים חלילה וחס לגדולי ישראל וחסידים עליון כמותם. ועוד תדע לך מדאמר ליה רבי ישמעאל לאלהו מאי אעביד הרמנא דמלכא הוא ואהדר ליה אליהו אבוך ברח לעסיא וכו' ואלו היה אסור גמור מאי קאמר הרמנא דמלכא הוא ה"ל ליהרג ואל יעבור ואלהו נמי לימא ליה (פסחים כה:): מאי חזית דדמא דידך סומק טפי אלא ודאי כדאמרן שכל שהוא ממונה על כך מן המלך דן ועושה כאלו במשפטי המלוכה כי מלך במשפטים אלו יעמיד ארץ* ע"כ קצרתי מתוך תשובת הרשב"א הנזכרת: וזאת אשר השיב לו הר"מ מרוטנבורק על ענין המסורות מנהג אבותינו תורות בכל מקומות ישראל שראינו ושמענו פשוטה הוראה זו להיתר שהמסורות שהוחזקו במסירות והורגלו בכך עד שנעשה להם כהיתר ויש עדים בדבר שכל הקודם להרגו זכה ואף על פי שלא הועד בפניהם רק שהיה הדבר ברור בעדות כי אף על פי שכתב הרמב"ם עשה המוסר אשר זמם יראה לי שאסור להורגו ולמדנו ממנו מה טעם שניתן להרגו על מסירת מעט ממון אלא משום דכי אמר מחוינא ומחוינא הוא רודף אחר חבירו להרגו דכתיב כתוא מכמר וכו' אף ממון ישראל כשנפל ליד גוים אין מרחמין עליהם וכאילו מסרו להרגו ליתן להציל הנרדף בנפשו של רודף וכאשר עשה אשר זמם תו לא חשיב רודף הני מילי כשלא הוחזק במסירות שלש פעמים אבל אם הוחזק בכך שלש פעמים דאתחזק בין לרבי בין לרבן שמעון בן גמליאל (יבמות סד:): ולא הרגשנו בו צד תשובה כל הקודם להרגו זכה דגדולה חזקה דהא סוקלין ושורפין על החזקות (קידושין פ.): ומדברי רבינו אלפסי יש להביא ראיה שכתב בשילהי בבא קמא (מו.) דקיימא לן כמאן דאמר ממון מסור אסור לאבדו מדאיבעיא לן בפרק הכונס (סב.) עשו תקנת נגזל במסור או לא ומסקינן בתיקו ואי כל מסור לאחר שעשה המסירות אסור להרגו מאי מייתי ראיה מדקיימא לן מותר לאבדו והא מאן דאמר מותר לאבדו ביד היינו טעמא משום שלא יהא ממון חביב עליו מגופו ואם איתא דלאחר שמסר אסור להרגו אפילו למי שהוחזק במסירות מאי ראיה מהתם הא בההיא דהכונס כבר מסר אלא ש"מ דהיכא דהוחזק במסירות מותר לאבד גופו אבל לא ממון דמשמע עשו תקנת נגזל במסור אפילו במסור שכבר הוחזק במסירות ודברי רבינו ישרים ונכוחים בדין המסורות. ואין להאריך רק שלום לרבינו שלום לתורתו ולכל ישיבתו כנפש סר למשמעתו נאמן משרתו מאיר ב"ר ברוך זלה"ה:

מאירי על מסכת בבא מציעא דף פג עמוד ב

תלמידי חכמים וחסידים ואנשי השם ראוי להם על כל פנים להרחיק עצמם שלא להתודע לרשות וכל שכן לקבל מהם מנוי לתפוש גנבים וליסטים ושאר רשעי הדור לימסר להריגה שכל שעושה כן הרי הוא גורם ליהרג הרבה נפשות מדין המלכות שלא מדין תורה וכל שמסבב מיתתו שלא בדין תורה הרי זה אחד ממיני המלשינות והמסירה

וכמו שאמרו לאחד מגדוליהם עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה ואף על פי שהתנצל על זה ואמר קוצים אני מכלה מן הכרם כבר השיבוהו יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו ואם תאמר שאף הוא מניחם אלא אם כן נודע בהם שמתחייבים מדיני ישראל הרי עובר על חקי המלכות וטכסיו ואף זה אסור לו וכמו שאמר אחד מגדוליהם ומאי אעביד הורמנא דמלכא אנא אחר שכן אין בה אלא להתרחק מזו ומכיוצא בה ולהשתדל עליה בכל כחו כבר השיבו לאחד מהם אביך ברח ללודקיא את ברח לאסיא:

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק א סימן צב

אם מותר לקבל משרת רואה חשבונות אצל הממשלה בעניני המכס ו' תמוז תשכ"ב. מע"כ ידידי הנכבד הר"ר דוד אליעזר באס שליט"א.

הנה בדבר אם מותר לקבל משרת רואה חשבונות אצל הממשלה באשר לפעמים יבוא לידו חשבונות של אחד שפשע וימצא את הפשיעה ויהיה ממילא כמסרו להממשלה והם יענשוהו ביותר מכפי שחייב בדיני התורה. הנכון לע"ד כיון דבעצם הרי כל מי שיהיה רואה חשבונות ימצא את הפשיעה, וברור שאף אם זה לא ירצה לקבל משרה זו מהממשלה יהיה שם רואה חשבונות, ונמצא שלא יפסיד הפושע יותר כשהוא יקבל המשרה מכשלא יקבל הוא ואחר יהיה שם ולא הזיקו כלום ובלא היזק לא שייך איסור. ודמי זה להא דאיתא בב"ק דף קי"ז דאוקמיה עילויה מעיקרא מקלי קלייה דהוא כשכבר יודע האנס ויכול ליטלו בעצמו וע"י אחרים שפטור הנושא ונותן ביד להאנס, ועיין בש"ך חו"מ סימן שפ"ח סעיף ד' שהביא הרמ"א מהמ"מ שפירוש אוקמיה עילויה שבגמ' ונעשה ברשותו שברמב"ם פ"ח מחובל ה"ד ובש"ע שם, הוא כשיוכל לשלוט עליו וליטלו, ועיין במ"מ שם מפורש אם אותו ממון במקום שיד האנס שולטת בו אפילו אינו רואהו כל שיכול לחפש ולמצא פטור. וכן הוא ממש עובדא זו שכשציוו מהממשלה לאחד להביא להם ספרי חשבונותיו לבדוק ע"י רואה חשבונות הרי כבר שולטים עליו למצא פשיעתו ע"י כל רואה חשבונות שיהיה להם וממילא שוב פטור רואה חשבונות זה.

אך מה שיש לעיין דהתם נאמר שאנסוהו ולכן אולי כה"ג שלא אנסוהו אלא בא מעצמו לקבל משרת רואה חשבונות אולי יש לאסור, ואף שלענין הפטור מלשלם פשוט שאין חלוק כיון דמקלי קלייה ולא הזיקו כלום מ"מ לענין איסור אולי אף בכה"ג אסור כשלא אנסוהו. אבל נראה כיון דהמשרה של רואה חשבונות אינה משרה מיוחדת למצא את הפשיעות שהרי לא ידוע שפשעו כלל ורוב עבודתו הוא לבדוק החשבונות של פנקסיהם בעלמא שיהיו נכונים, ורק לפעמים אפשר יזדמן לידו למצא איזה פשיעה וגם זה לא ידע בתחלת עיונו בהפנקסים שהביא הנתבע מהם שהרי אמר הנתבע שהחשבונות נכונים שבודאי יש לתלות שנדמה לו כן דלא היה כופר כשאפשר לברר, ולכן גם הרואה חשבונות יש לו לתלות שקרוב יותר שימצא שהן נכונים ורק שאפשר שיתגלה פשיעה, שאין לאסור מלקבל המשרה שעיקר עבודתו וגם רובא דרובא מעבודתו אינו למצא פשיעות ועולות, בשביל שמא יזדמן לו שימצא פשיעה שאף בזה אינו מזיק כלל, אף אם נימא שכשהיה עבודתו על זה גופיה היה אסור בלא אונס. וכשיזדמן שמצא פשיעה הרי הוא כבר אנוס שמוכרח להגיד האמת. וגם בלא אנוס היה צריך להעיד דהוא כיחדו אותו הממשלה שיהיה עד במה שתובעין כדנפסק בסימן כ"ח סעיף ג' מטעם דאיכא חלול השם אם לא יעיד.

שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן נח

(א) באחד שעובד במשרד המכס וכשהוא רואה מי שרימה את הממשלה צריך למסור אותו בבית המשפט ורצונו לדעת אם הוא בגדר מלשין או דינא דמלכותא דינא.

הנה בעצם דין מכס לית דין ולית דיין שזה נכנס בגדר דינא דמלכותא דינא גם לדעת החולקים בחו"מ סי' שס"ט ס"ח ברמ"א, ועיין בש"ך חו"מ סי' ע"ג ס"ק ל"ט ובלבוש סוסי' שס"ט שם ובתשובת השיב משה סימן צ' בזה.

ולענין למסור למלכות הנה מש"ס ב"מ פ"ג ע"ב בעובדא דר"א בר"ש דהוי מסר גנבא למלכות מוכח דהוא מותר משום הורמנא דמלכא, ואף על גב דאמרו ל' עד מתי אתה מוסר עמו של אלקינו להריגה, היינו משום שנוגע לסכנת נפשות של ישראל וכן מש"כ אלי' זל"ט שם פ"ד ע"א לר' ישמעאל ב"ר יוסי, אבל מעיקר הדין משמע דגם בכזה איכא דין מלכות עיין היטב בריטב"א שבשטמ"ק.

ובבאר הגולה חו"מ סי' שפ"ח, כתב וז"ל וכבר פשט התיקון והמנהג שמנהיגי הקהלות עומדים על המשמר שלא לעשות שקר ועולה לאומות ומכריזים ונותנים רשות לפרסם ולגלות על האנשים אשר לוקחי' בהקפה וכו' יעש"ה וע"ש ברמ"א סי"א, מי שרוצה לברוח ולא לשלם לעכו"ם מה שחייב לו ואחר גילה אין בזה דין מוסר וכו' ואעפ"י שמסיים רמ"א דמ"מ רעה עשה דהוי כמשיב אבדה לעכו"ם היינו משום שמירי מעכו"ם יחידי אבל מה שנוגע למלכות והוא ממונה על כך אין בזה איסור כנ"ל, אלא דלכתחלה כדאי שלא לקבל משרה כזאת דצריך למסור אפילו בהיתר דלאו משנת חסידים הוא וכדאיתא גם כן בירושלמי סופ"ח דתרומות בכיו"ב, וע"ע בתשובת מהר"ם אלשיך סוסי' ס"ו כ' בכיו"ב דאין בו דין מסור מטעם דינא דמלכותא דינא, ועיין עוד ברמ"א יו"ד סי' קנ"ז סוסי"א ובפת"ש שם ס"ק י"ג, ועיין היטב בד"ת שם ס"ק נ"ג בשם הב"ח באיזה אופן מותר למסור לכתחלה. וע"ע בפת"ש יו"ד סי' רנ"א מש"כ בשם חו"י סי' קל"ט ועוד, ופשיטא דאינו דומה לנ"ד דהתם מיירי שיבא לידי סכנה אם ימסרוהו לגוים משא"כ כשמטילים עליו עונש בעלמא ואינו בא לכלל סכנה לעולם.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יט סימן נב

א. ילד המוכה במזיד ע"י הוריו ונהיה פצוע קשה עד מצב של פיקו"נ ומובא לביה"ח וכאשר הרופא מתלונן במשטרה מעבירים את הילד לידי משפחה אומנת, או מוסד, מה הדין אם הרופא יודע שיעבירו אותו לבית או למוסד לא דתי, או לחו"ל לבית או מוסד של עכו"ם האם במצב כזה עדיין על הרופא להתלונן למשטרה, או לא. וכמו"כ מה יהא הדין כנ"ל כאשר האבא בא על בתו הקטנה פעמים חוזרות ואין כאן חשש של פיקו"נ, והאם כשמוסרים אותו לשלטונות חל על המוסר דין של מסור.

שאלה. מוצש"ק פ' מקץ תשנ"א. לכבוד מו"ר שליט"א הנני פונה לכ"ת במספר שאלות בסוגיא מכאיבה שבעיקר נוגע לרופא ילדים.

(א) ילד המוכה. לדאבוני אין הדבר נדיר שמביאים תינוק או ילד לביה"ח כשהוא כולו פצוע קשה עם שברים

בגולגולת ובגפיים, דימומים באברים פנימיים, ממכות או כוויות קשות (ממים רותחים או מסגריות וכדומה) עד מצב של ממש פקוח נפש, כשכל החבלות האלו נעשו במזיד ע"י אחד או שני הוריו, וכפי שכתבתי כבר בחו"מ של ספרי (סימן תכ"ד סק"ב עמוד רי"ט) כשמתלוננים במשטרה, אז אחרי שהתינוק טופל ומשתחרר מביה"ח מעבירים אותו ע"י צו בית המשפט למשפחה אומנת או למוסד כדי להציל אותו מהוריו, כי כבר היו מקרים לא מועטים שכשהחזירו את התינוק לביתו, מוכה אח"כ למוות, שאלתי היא מה יהיה הדין כשהרופא יודע שהסיכויים הם טובים שיעבירו את התינוק לבית או למוסד לא דתי, או אפילו בחו"ל לבית או מוסד של עכו"ם, האם עדיין עליו להתלונן למשטרה, או לא.

(ב) במקרה שהאבא בא על בתו הקטנה פעמים חוזרות ואין כאן חשש של פיקו"נ מה הדין כאן לגבי הספיקות שהעלתי לעיל.

(ג) יש מקרים ידועים של התעללות מינית של מורה בגן ילדים (נקבות או זכרים), בזה, וגם בשתי המקרים הקודמים, שואל אני כעת מצד הדין של מוסר, ואמנם אם מדובר באדם שמיצר את הרבים ומצערן כמו בשאלה (ג) יהיה מותר למסור אותו (חו"מ סימן שפ"ח סעי' י"ב לפי גירסת הש"ך והגר"א) וכן בשאלה (א) שמדובר על פיקו"נ ויש לו דין של רודף, אך מה יהא הדין בשאלה (ב) הלא כותב השו"ע (שם סעי' ט') שאסור "ואפילו הוא רשע ובעל עבירות ואפילו היה מצר לו ומצער" האם מדובר גם על מקרה כזה כשיש נזק של ממש גם פיזית וודאי נפשית.

ברור לי שבכל מקרה ומקרה חייב הרופא להתייעץ קודם כל עם מורה הוראה מובהק שישקול בכל מקרה לגופו של דבר. אך אבקש מאד חות דעתו של כ"ת בנושא כואב זה.

בברכת התורה אברהם סופר אברהם

תשובה. ב"ה. יום ה' ג' טבת תשנ"א ירושלים עיה"ק תובב"א למכובדי הגדול הרופא המהולל חכם ורבי יתקרי היו"ש פרופ' ד"ר אברהם סופר אברהם שליט"א אחדשה"ט באהבה ויקר, יקרת מכתבו קבלתי השבוע, והנני מתכבד להשיב לו על שאלותיו.

(א) בקשר לשאלתו הראשונה, לענ"ד נראה בכזאת. דאם קיים ממש חשש מבוסס שהורי הילד ישובו קרוב לודאי להכותו שוב במכות אכזריות כאלה, ועוד יותר מזה עד למות, במקרה כזה, מכיון שהרופא רק מוסר על המצב למשטרה עם בקשה לראות להציל את הילד מידי הוריו, אזי חייב הרופא לעשות זאת כדי להציל נפש אחת מישראל מרדת שחת, ומה שיעשה לאחר מיכן המשרד הממשלתי כדי להצילו הרי הרופא בזה רק בבחינה של גורם בלבד, ואין לפני עור ממש כי הרי לא בטוח במאה אחוז שיעבירו אותו דוקא למוסד של עכו"ם, או לא דתי, יעוין בע"ז ד' ט"ו, ובתבואות שור סי' ט"ז ס"ק כ"ד שכותב לדייק מדברי הגמ' הנ"ז דמשמע מזה דאין אזהרה דלפ"ע כי אם היכא דאיכא מכשול ודאי ע"ש, וכ"כ עוד פוסקים.

נוסף על זה הרי הילד עד שיגדל איננו עובר ע"כ שום עבירה, וכישגדל הרי יתכן גם שיחזירוהו למקום שיוכל

לשמור על יהדותו. (יעוין שו"ת חתם סופר חאו"ח סימן פ"ג, וכף החיים או"ח סימן שמ"ג ס"ק כ"ב ע"ש).

אולם אם לא קיים חשש מבוסס ממשי של פיקוח נפש והשיקול הוא ביותר שהוא רק מה שטובת הילד, אז אסור להתלונן במצב כזה למשטרה כאשר הסיכויים מבוססים שיוציאו עי"כ את הילד מבית הוריו הדתיים או המסורתיים ועיברוהו/ויעבירוהו/למוסד עכו"ם, או לא דתי, או לא מסורתי, אם לא שהוריו המה ג"כ בכאלה, וכדאיתא בספרי פ' כי תצא עה"פ לא תתעב אדומי, שהמחטיא האדם קשה לו מן ההורגו, שההורגו אין מוציאו מן העוה"ז ומהעוה"ב והמחטיאו מוציאו מן העוה"ז ומן העוה"ב.

וכך מצינו לחכמת אדם בכלל פ"ט סעי' י"ב שפוסק וז"ל: אין מוסרין תינוק ישראל לעכו"ם ללמדו ספר וללמדו אומנות, אפילו במקום דליכא למיחש לש"ד כגון במקום מעבר לרבים מכל מקום אסור שמא ימשך אחר מינות, ונ"ל דהוא הדין דאסור למוסרו לישראלים האפיקורסים דגרעי טפי מן הגוים דאפיקורס ישראל ממשיכים יותר עכ"ל, ודון מינה ומינה.

(ב) ואבוא לשאלתו השניה שהיא: במקרה שהאב בא על בתו הקטנה פעמים חוזרות ואין כאן חשש של פיקוח נפש, מה הדין לגבי הספיקות שהעלתי לעיל.

והנה לדעתי הדין בזה כפי שהעלתי לעיל בשאלה הקודמת במקום חשש לפיקו"נ, כי הרי דין רודף אחר הערוה כדין רודף אחר חבירו להרגו, והבא על בתו הא הרי הוא מחייבי כריתות, והגם שהיא קטנה אבל האב חייב על כך, ומן החובה איפוא להפרישו מזה, ויעוין במשנה למלך בפרק כ"ד מה' שבת הלכה ז' שחוקר גלל כן היכא מי שרודף אחר הערוה בשבת אם מחללים שבת בשביל להצלתו מן העבירה, וכן בספר מחזיק ברכה להחיד"א ז"ל או"ח סימן של"ט סק"ה שמביא בשם רבינו יונה שכתב דכל אותן שמצילין אותם בנפשם משמע דלא מפלגינן בין חול לשבת, וכזאת מביא גם בשם הכנה"ג ושו"ת יד אליהו יעו"ש ביתר אריכות.

וכל זה הוא נוסף למה שיש חיוב להציל את הקטנה מנזק פיזית ונפשית, ובהיות כ"ז יחד נראה לי דיש לפסוק כנ"ז בשאלתו הקודמת.

(ג) על המקרים האמורים בא כב' בשאלה נוספת בנוגע לדין מוסר, ומפרט וכותב, דבשאלה א' שמדובר על פיקוח נפש ויש לו דין רודף יהי' מותר למסור אותו, אך מה יהא הדין בשאלה ב', הלא כותב השו"ע בחו"מ סי' שפ"ח סעי' ט' שאסור למסור "ואפי' היה רשע ובעל עבירות ואפי' הי' מיצר לו ומצער" וא"כ האם מדובר גם על מקרה כזה כשיש נזק של ממש גם פיזית וודאי נפשית.

וזאת תשובתי על זה, ראשית לדעתי כשם שברור לו בשאלה הא' שמותר למסורו באשר כי הוא רודף, כך מאותו הנימוק מותר גם בשאלה הב', דהא היא ערוה עליו, ויש לו איפוא דין של רודף אחר הערוה וכנ"ל.

וזאת שנית, אפילו אילו לא היתה ערוה עליו שחייבים על זה כרת, ג"כ היה מותר למסורו, הן כדי להציל אותה מפגיעתו בה, וגם לרבות, כדי להציל אותו מרשעתו זה, ומה שכבו' מצטט ממה שנפסק בחו"מ סי' שפ"ח סעי' ט'

שאסור למסור אפילו הוא רשע ובעל עבירות, אין לו ענין לעל כגון נידונו, דבשם אין המדובר היכא שבא הדבר כדי להציל אותו מרשעתו, אלא המדובר שרוצים למסור אותו בשביל דבר אחר ורוצים לנהוג בו זלזול בגלל זה שהוא בין כך רשע ובעל עבירות, ולכן אסור, אבל משא"כ בכגון נידונו שהמדובר שרוצים עי"כ להציל שלא יוכל להוציא לפועל זממת רשעתו, ולכן שפיר מותר למוסרו.

אמרנו שמותר זה גם בכדי להציל אותה מפגיעתו בה, באשר כי אין זה דומה גם למה שנפסק בשו"ע שם שאסור אפילו היה מיצר לו ומצער, דבכאן הרי פוגע עי"כ בגופה ובנפשה, ויעוין בשו"ע שם בסעי' ז' שנפסק ברמ"א די"א דאדם המוכה מחבירו יכול לילך לקבול בפני עכו"ם אף על גב דגורם למכה היזק גדול, והש"ך בס"ק מ"ה כותב בכעין החילוק הנ"ז, דשאני היכא שמוסר כדי שלא יוסיף להכות דמותר ע"ש. ומקרה כזה שלפנינו הוא יותר גרוע מהכאה, וא"כ יכולים למוסרו הן מפני שזה דומה למכה, ועוד יותר מזה, והן כדי שלא יוסיף עשות זאת. ובית דין אביהם של קטנים.

ד) ומהאמור, הדבר פשוט כבר ממילא, שגם בשאלה הג' שמפרט כבו' במכתבו על מקרים ידועים של התעללות מינית של מורה בגן ילדים, שמותר למוסרו, ונלמד זה עוד בק"ו מכיון שהא המדובר גם באדם שמיצר את הרבים ומצערן בדומה להנפסק בחו"מ שם סעי' י"ב. וכפי שמציין לזה שפיר כבו' במכתבו.

ה) על כל האמור נראה לי להוסיף לשם הבהרה עוד שתי נקודות, והמה: - 1. בודאי שאלת כבו' בשאלה הנוספת בנוגע לדין מוסר היא לא בנוגע למסירה אפילו בערכאות של ישראל, דבכה"ג נראה דבודאי מותר מכיון שהמציאות היא שכהיום אין כח בי"ד לדון על כך, אלא כוונת שאלתו היא בנוגע למקרה של מסירה לערכאות של עכו"ם, וכמודגש באמת בחו"מ שם בסעי' ט' בלשון: אסור למסור לישראל ביד עכו"ם וכו'. ורק גבי מסירת ממון בידי אנס כתוב בסעי' ב' שם "בין אנס עכו"ם ובין אנס ישראל" ע"ש. 2. גם בערכאות של עכו"ם נראה שיש חילוק בזה בין מדינות פראיות לבין מדינות נאורות, וכדמצינו שמחלק בכזאת הערוך השלחן בחו"מ שם בסעי' ז', המעיר שם וכותב, שכל המדובר בדיני מסור בש"ס ופוסקים הוא בכגון מדינות הרחוקות שלא היה לאיש בטחון בגופו ובממונו מפני השודדים והאנסים הגם שנשאו עליהם שם משרה, כידוע גם היום באיזה מדינות מאפריקה וכו', משא"כ במלכי אירופא ע"ש, ומוכח מהערה"ש שם שלא כוון בדבריו רק משום מלכות, כי מפרט והולך שם לדוגמא גם שמות של מדינות שהיו מרוחקים מרחק רב מאד ממקום מגוריו ומהמלכות שהיה חי בקרבה כדיעו"ש. כאמור כתבתי זאת לשם הבהרה כללית בנושא זה של מסור.

והנני בכבוד רב ובהערצה מרובה אליעזר יהודה וולדינברג

בשולי התשובה.

נוסף על האמור בפנים מעיקרא דדינא בזה בלמסור לערכאות של עכו"ם בנידונים האמורים, הנה בצורך השעה וברשות בי"ד יש מקום להתיר אפילו כשזה שלא מעיקרא דדינא היכא שאין אפשרות לבצע זאת בישראל. ומצינו שהשיב בכזאת בשו"ת מבי"ט ח"א סימן כ"ב, דכותב וז"ל: נקרא נקראתי לבית הועד חכמי צפת ומנהיגיה על ענין

יעקב זרקון שנזרקו בו מינות וכן אחר הזכור ונתננו רשות למנהיגי הקהלות שייסרו אותו על יד האומות ונחבש בידם וכו".

ונתינת רשות זאת שכותב המבי"ט היתה שלא על פי דין ורק משום צורך שעה ומיגדר מילתא, וכדכותב המבי"ט להלן בדבריו: כאשר לאח"ז התחנן האיש שישתדלו להצילו מהתפיסה ואמרו לו הממונים שאם ברצונו לצאת מהתפיסה שיגרש את אשתו, ונתרצה לכך וסידרו הג"פ בביטול מודעות וכו', ולאחר מיכן כעבור מעט מהימים היה הולך האיש ומוציא לעז על הג"פ שהיה אנוס בנתינתו וכו', והשיב על זה המבי"ט ז"ל: היכי דהאונס היה על דבר אחר ורק כדי להנצל מהעונש גירש לא הוי עישוי וכו', וה"נ אף על גב דלא היה בדין למסור ביד אומות העולם, כיון שהיה ברשות בי"ד ולצורך שעה משום מיגדר מילתא בדין קרינא ביה וכו'. ומסיים המבי"ט וכותב שנשא ונתן בזה גם עם המהר"י בי רב והסכים עמו יעו"ש.

הרי בהדיא בהמבי"ט שהמדובר היה היכא שלא היה שם בדין למסור אותו ביד העכו"ם והיה זה רק משום מיגדר מילתא ולצורך שעה, וברשות בי"ד, וא"כ נלמד מזה שפיר דגם כשהדבר הוא לא מן הדין מכל מקום אם הוא צורך השעה ומשום מיגדר מילתא מותר למסור בידי עכו"ם שיחבשוהו בתפיסה, וזה ברשות בי"ד, ואז בדין קרינא ביה.

ודון מינה איפוא במכש"כ דמותר למסורו בעל כגון נידוננו שכפי שביארנו בפנים הוא ממש בדין לעשות זאת, וכדי למנוע מאיש כזה שלא יעשו על ידו מעשים אשר לא יעשו כאלה על להבא, ופשוט.

ערוך השולחן חושן משפט סימן שפח סעיף ז

הערה: ידוע לכל קוראי הדורות שבזמן הקדמון במדינות הרחוקות לא היה לאיש בטחון בגופו וממונו מפני השודדים והאנסים אף שנשאו עליהם שם משרה כידוע גם היום מאיזה מדינות מאפריקא השוד והחמס שפחות הממשלה עושים ועל טוב יזכרו מלכי איירופא וביחוד אדונינו הקיר"ה מרוסיא ואבותיו הקיסרים ומלכי בריטניא שפרשו כנפי ממשלתם בארצות הרחוקות למען יהי לכל איש ואיש בטחון על גופו וממונו באופן שהעשירים לא יצטרכו להסתיר עצמם שלא ישללו ממונם ויהרגו אותם ועל זה סובב הולך כל דיני מסור ומלשין שבש"ס ופוסקים כאשר נבארם בס"ד כי המוסר ומלשין את חברו לפני שודדים כאלה הלא רודפו בגופו וממונו ולכן ניתן להצילו בנפשו:

שולחן ערוך חושן משפט הלכות מאבד ממון חבירו בידיים ומוסר ומלשין סימן שפח סעיף יב

כל המוסר הצבור ומצערן מותר למסרו ביד עובדי כוכבים אנסים להכותו ולאסרו ולקנסו.

ב"ה מוצש"ק פר' תרומה תשל"א

לכבוד ...

ברכה ושלו' רב.

קבלתי מכתבו וע"ד השאלה הראשונה, אם על עד הבדיקה נמצא דם גם אם נניח כדברי הרופא האומר שהוא יודע להבחין בין דם טמא ודם טהור [כלומר דם מכה] מ"מ העד של הפסק טהרה מלוכלך בדם והו"ל כאילו נעשתה הבדיקה בעד צבוע אדום. והואיל וכפי הנראה שזו היא שאלת זמן וכעבור זמן ניכר מהלידה ובצירוף הטפול של הרופא יתוקן הדבר הרי אין אני רואה מקום להתיר.

ואשר לשאלה השני', עיין בשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' קנ"ה מ"ש בנידונו בא' שמצא תיבתו פרוצה ונגנב מתוכה הון רב ויש לו אומדנות המוכיחות שאחד ממשרתיו עשה המעשה הזה, אי שרי לי' למוסרו לערכאות והוכיח מהא דב"ב קס"ז ומב"מ כ"ה דמצוה על הדיין להכותו וליסרו ע"פ אומדן דעתו שיודה באמת, והביא שם מעשה רב מהגאון ר' העשל והש"ך עי"ש אלא שלבסוף הוא מסיק "וחוכך אני מאוד שלא למוסרו לערכאותיהם וכבר אמרו רז"ל כתוא מכמר יש לחוש שאם יודה ידונו אותו למיתה". ומכאן דזה לא שייך בזמנינו. הרי מן הדין רשאים לפנות למשטרה, אולם לפי"ד כת"ר עלול להיות חילול השם, ואין בידי להביע דעה ע"ז הואיל ואינני יודע את הענין, והדבר נתון איפוא לשקול דעת כת"ר.

בזה ידידו

יוסף שלו' אלישיב

צרכי רבים שמותר לפקח עליהם בשבת

ב"ה, י' בסיון תשל"ד

לכבוד ...

אחדשכתה"ט, אתכבד בזאת לפנות לכת"ר שליט"א בשאלה אשר נשאלתי על ידי אנשי קבוץ יבנה הסמוך לעירנו.

בקבוץ קיימת תחנה מטארולוגית ובתוכה גיגית מים, אשר בה מודדים את התאדות המים. הדבר נחוץ על מנת לדעת את לחות האויר וכן יודעים על ידי זה את

שולחן ערוך חושן משפט הלכות מאבד ממון חבירו בידיים ומוסר ומלשין סימן שפח סעיף י

מותר להרוג המוסר אפילו בזמן הזה. ומותר להורגו קודם שימסור, אלא כשאמר: הריני מוסר פלוני בגופו או בממונו, אפי' ממון קל, התיר עצמו למיתה, ומתירין בו ואומרים לו: אל תמסור, אם העיז פניו ואמר: לא כי אלא אמסרנו, מצוה להורגו, וכל הקודם להרגו, זכה. הגה: סו' ואם אין פנאי להתרות בו, אין צריך התראה (המגיד פ"ח דחובל). י"א דאין להרוג המוסר אלא אם כן אי אפשר להינצל ממנו באחד מאיבריו, אבל אם אפשר להצילו באחד מאיבריו, כגון לחתוך לשונו או לסמות עיניו, אסור להורגו, דהרי לא גרע משאר רודף (תשובת מיימוני הנ"ל ומרדכי הנ"ל בשם מהר"מ).

ש"ך חושן משפט סימן שפח ס"ק מה

י"א דאדם המוכה כו'. כתב בד"מ וז"ל וכ"כ מהר"מ מריזבורק וכתב דאם רגיל להכות הבריות מותר לקצץ ידו ע"י עכו"ם או להפסיד ממנו או להציל בא' מאבריו עכ"ל וע"ש שהאריך בדינים אלו ואין דבריו נראין דהא אפי' מוסר גמור אסור לאבד ממנו וכ"ש זה כנ"ל עכ"ל ד"מ ולא ירדתי לסוף דעת הר"ב דז"ל מהר"מ מריזבורק מצוה לכל אדם להגיד לשופט פלוני הכה פלו', ועוד הולכים בכעסם תעשה כך שלא יוסיף עוד ואם יעליל השופט עליו ויקח כל אשר לו פטור המגיד דאל"כ אין לך אדם מציל את חברו מיד מכהו ודאי אם יכול להצילו בא' מאבריו יעשה כרב הונא דקץ ידא או שמא יותר טוב שיגיד לשופט ויפסיד ממון מלחסרו אחד מאיבריו והא רפיא עכ"ל וא"כ ל"ק ממוסר דהכא להציל הוא בא וא"א להצילו אם לא שיגיד לשופט וע"י כך הוא מפסיד ממון ופשיטא דאם יכולים להציל הנמסר ע"י שיפסיד המוסר ממון דשרי ומצוה הוא ועוד דממון מוסר דוקא לאבדו ביד אסור אבל להפסיד ע"י גרמי מותר:

רא"ש מסכת בבא קמא פרק ח סימן ג

שבת דהדקיה באדרונא ובטלו ממלאכתו נותן לו דמי שבתו. ומסתברא דמיירי שהכניסו לחדר וסגרו בתוכו. אבל אם היה כבר בחדר וסגר עליו הפתח גרמא בנזקין הוי כמו פורץ גדר בפני בהמת חבירו ויצאה ונאבדה דאמרין לעיל בפ' הכונס (דף נה ב) דפטור מדיני אדם. ומה לי פורץ גדר ונאבדה ומה לי גודר בפניה ומתה ברעב. וכה"ג כתבו התוס' בפרק אלו הן הנשרפין (דף עז א) גבי כפתוב במקום שסוף חמה לבוא או סוף צינה לבוא דפטורג שאם הביאו ממקום אחר וכפתו שם חייב:

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף ה עמוד א- עמוד ב

גרסינן בגמ' [דף ח א] ההוא דמי כלילא דשדו אטבריא אתו כולהו לקמיה דרבי אמרו עמי הארץ ליתבו רבנן בהדן ואי לא ערקין אמר להו רבי ערוקו ערקו פלגא בטלו פלגא דכלילא אמרו ליה ליתבו רבנן בהדן ואי לא ערקין אמר להו רבי ערוקו ערקו כולהו פש כובס שדיוה אכובס עריק כובס ובטיל כלילא אמר רבי ראינתם שאין פורענות באה לעולם אלא בשביל עמי הארץ. פירוש ערוקו לא רצה לכופם משום דניחא ליה דליערוקו שהיה יודע דאי ערקו הוה

בטל כלילא הא לאו הכי ודאי לאו כל כמינייהו דליערקו דמאחר דשדא מלכא דמי כלילא נתחייבו כולם ליתן ואקרפתא דידהו ואניכסייהו רמי והכי איתא בירושלמי בריש פרק המניח את הכד [הלכה א] ראה אמת המים שוטפת ובאת לתוך שדהו עד שלא נכנסו המים לתוך שדהו רשאי לפנותן למקום אחר כלומר [רשאי לסתום גדר שדהו שלא יכנסו שם] אף על פי שנכנסין לשדה חברו אבל אם נכנסו המים לתוך שדהו אינו רשאי לפנותם למקום אחר אלמא כיון שמוטל הנזק על זה לאו כל כמיניה לסלקו מעליו ולהטילו על חברו. וגרסינן תו התם אהין אכסנו פרכא עד דלא ייתון רומאי שרי משח דיניה מאן דיייתון רומאי אסיר פירוש אכסנו פרכא חיל המלך מלשון [ע"ז דף ח ב] הפרכי וקאמר עד שלא תבא האכסניא עליהם מותר לו לתת שכר שלא יתן כלום באותה אכסניא [אבל] אחר שבאו והוטל המס בשבילם אסור כיון שכבר נתחייב כשפוטר עצמו ממנו הרי הוא כאילו גוזלו מהם:

שולחן ערוך חושן משפט הלכות מאבד ממון חברו בידיים ומוסר ומלשין סימן שפח סעיף יב

כל המוסר הצבור ומצערן מותר למסרו ביד עובדי כוכבים אנשים להכותו ולאסרו ולקנסו; אבל מפני צער יחיד אסור למסרו. הגה: (וע"ל סי' תכ"ה ס"א). מי שעוסק בזיופים וכדומה, ויש לחוש שיזיק רבים מתרין בו שלא יעשה, ואם אינו משגיח יכולין למסרו ולומר שאין אחר מתעסק בו אלא זה לבד. מי שרוצה לברוח ולא לשלם לעובדי כוכבים מה שחייב, ואחד גילה הדבר, אין לו דין מסור, שהרי לא הפסידו רק שהוצרך לשלם מה שחייב, **מכל מקום ברעה עשה** דהוי כמשיב אבידה לעובד כוכבים, ואם גרם לו היזק, חייב לשלם לו מה שגרם לו (מהר"ם מרוזבורג).

באר הגולה שם אות ס

באר הגולה

סעיף י"ב. מ. שם [ברמב"ם פ"ח מחובל הי"א]. נלע"ד שגם זה למד מצרייתא הנזכרת [באות ל']. ג. כן הוא שם צנימוקי [מהר"ם מירזבורג החובא בציונים אות נ"א]. ס. לענ"ד דבריו תמוהין בזה, שהרי הוא בעלמו [המהר"ם מירזבורג] כתב שם אס הפקיד הגוי או הלוי לישראל ומת הגוי והוא מעכב הפקדון או הפרעון ואינו מחזיר ליורשיו כשתובעים ממנו, הוא קאי בעון [עכ"ל], וכמ"ש צריש סימן שנ"ט וצמה שכתבתי שם*, וא"כ אינו ענין לאצירת הגוי שהחירה התורה, ואפילו צאצדה צמקום שיש קידוש השם המחזירה הרי זה משובח כמבואר בסימן רס"ו [סעיף א'], וכבר פשט המיקון והמנהג שמנהיגי הקהילה י"ו עומדים על המשמר שלא לעשות שקר ועולה לגוי, ומכריזים ונותנים רשות לפרסם ולגלות לגויס על האנשים אשר לוקחים בהקפה או לזויס צהלואה ואין דעתם לשלם, והכל מדעת המנהיגים, ועיין במ"ש צורה דעה צקוף סימן של"ד. ע. מבואר שם [במהר"ם מירזבורג] אס הוכרת ליתן יותר ממה שהיה חייב לו. סעיף י"ג פ. פלוגתא דרצ הונא ורצ יהודה שם [בב"ק] צהגול צתרא דף קי"ט ע"א, ופסקו הרי"ף [מ"ו ע"א מדפי הרי"ף] ושאר פוסקים כמאן דאסר.

Selected emails from our listeners

Dear Reb Dovid:

I listened to both shows on Mesira. As usual, they were quite informative and certainly dispelled some common notions regarding the matter. However, there are several very important facts that I think both you and Rabbi Bechohoffer (admittedly) are ignorant of.

Being in prison in this country is definitely Sakanas Nefashos, both physically & spiritually. Ask anyone who has been in a holding facility from the time of arrest until sentencing or bail. Regardless of how relatively small ones white collar crime was, they are thrown into the same pit as the most vicious murderers. Prison guards are often of the same stock and turn a blind eye to violence. There are no camera's either (i wonder why?). There are inmates killed by fellow inmates on a regular basis. It's no secret. Additionally, as a Jew, fellow prisoners will pick on you, and make up lies to prison guards to get you put into solitary confinement. If heaven forbid you have a medical crisis, you can drop dead before it's properly addressed even in Otisville. A friend of mine who was there told me of horror stories, one, where a cellmate was wheeled straight from the operating room back to his cell, holding his kishkis in his hands.

There is another important fact that you need to know. Law enforcement is no different than any other field. Everyone is in it for their own advancement. Just like a lawyer wants a good win on his resume, so does a prosecutor. The truth is irrelevant. That is why they will eagerly be lenient on one who would rat on others as they would go for kill on one who won't give them another case to win. I believe that statistically, if you don't give them what they want, an individual will have only a 3% chance of winning a case that the government brings against him. After all, their war chest is unlimited, and so is their power.

This is not to say that everyone in jail is innocent. But to say that today in a civilized country a person will get a fair trial and that he'll get fed better in prison than at home, is very far from reality. Needless to say, spiritually, emotionally, financially and socially it can destroy a person and his family for life.

Jonathan Spizer